

סימן י

שלך בסוכה ולולב

אבל שאולה כתיב כל האזרח.

ולהלכה נפסק כחכמים שאע"פ שאין יוצאים — ביו"ט הראשון של חגה"ס — בדי מינים שאולים "משום דבעינן ^{אוצר החכמה} לכס"4, אבל סוכה שאני ויוצאים בסוכה שאולה⁵.

כמו שלומדים בפשטות משמע שטעמם של חכמים הסוברים שיוצאים בסוכה שאולה הוא, כי ה(לימוד מה)כתוב "כל האזרח בישראל וגו'" (מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת) מגלה ש"תעשה לך" אין משמעו שזה צ"ל שלך; "לך" בא רק "למעוטי גזולה". אבל אדה"ז כתב בשו"ע⁶: "אע"פ שאמרה תורה חג

א. בסוכה כו, ב: תניא רבי אליעזר אומר כשם שאין אדם יוצא ידי חובתו ביו"ט הראשון של חג בלולבו של חבירו דכתיב¹ ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדר כפות תמרים משלכם כך אין אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חבירו דכתיב² חג הסוכות תעשה לך שבעת ימים משלך. וחכמים אומרים אע"פ שאמרו אין אדם יוצא י"ח ביו"ט הראשון בלולבו של חבירו אבל יוצא י"ח בסוכתו של חבירו דכתיב³ כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראויים לישב בסוכה אחת. ורבנן האי לך מאי דרשי ביי, מיבעי ליי למעוטי גזולה

- (1) אמור כג, מ. (2) ראה טז, יג. (3) אמור שם, מב. (4) רמב"ם הל' לולב פ"ח ה"י. טושו"ע (ואדה"ז) או"ח סתרמ"ט ס"ב (ס"א).
- סתרנ"ח ס"ג. (5) רמב"ם הל' סוכה פ"ה הכ"ה. טושו"ע שם סתרל"ז ס"ב (ולהעיר ממכתבי תורה (להרגצובי) מכתב ב. ואכ"מ). (6) או"ח

שתהא של כולן בשותפות דלא מטי פרוטה לכל חד וחד, אלא ע"כ ע"י שאלה קאמר כו'.

שם: בפרש"י שם ד"ה כל האזרח: וז"ל (קאי על דברי חכמים המובאים בתחילת הסימן בפנים): כל האזרח ישבו בסוכות כתיב, דמשמע סוכה אחת לכל ישראל שישבו בה בזה אחר זה, ואי אפשר שיהא לכולן, דלא מטי שוה פרוטה לכל חד, אלא ע"י שאלה. שם: המנ"ח (מצוה שכה סק"ט): וז"ל (לאחר שמביא דברי הגמרא ורש"י): ולכאורה נראה מדבריו דאפילו אם נאמר שאול כשר מ"מ פחות מש"פ פסול, כמ"ש דלא מטי לכל חד ש"פ אלא ע"י שאלה, ומוכח דשאלה כשר כיון דשואל א"כ שוה פרוטה. אבל באינו שוה פרוטה פסול אף דשאלה כשר. אך זה אין סברא כיון דשואל כשר ולא בעינן לכס, א"כ פמ"ש"פ לא גרע. ובע"כ צ"ל דכוונת רש"י דלא מטי פרוטה לכל חד אלא ע"י שאלה, ואי אמרת שאול פסול א"כ לא משכחת לה דיוצא בסוכה, אע"כ דשואל כשר א"כ אין צריך לשאלה, כי פמ"ש"פ ג"כ כשר, כיון דא"צ לכס.

שם: וראה שו"ת הריב"ש סש"מ"ז: וז"ל: ...לכך הוצרך רש"י ז"ל לומר דהיתרא דכל האזרח לא אפשר לאוקומי בשל שותפות ושתהי שאולה אסורה, דאי שאולה אסורה לא הי' אפשר להתיר של שותפות של כל ישראל דאיך יתיר לכל אחד סוכה זו משום חלקו המגיעו ואינו שוה פרוטה, אלא ודאי להתיר שאולה אתא, וכיון דשאלה כשרה הוא הדין שותפות של כל ישראל אע"ג דלא מטי פרוטה לכל חד וחד דלא גרע משאולה, וכל שכן של שותפין דמטי פרוטה דעדיף משאולה שהרי יש לו בה ממון חשוב שהוא שלו לגמרי, וקרא דכל האזרח דמשמע מיני' שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת איכא לאוקומי אי בשאולה אי בשותפות של כל ישראל שקנו ממעות צרכי ציבור דכיון שאין לכל אחד בה שוה פרוטה הרי היא כשאולה כו'. [ושם בהשאלה: ...ומקצת חברים סוברים... והכי משמע מלשון רש"י ז"ל שכתב שאין במשמע הכתוב סוכה של שותפין שאין אדם יוצא בה כלל לומר שהיא פסולה, דטפי עדיף אצלם סוכה שאולה שכל זמן שאלתה חשיבא דילי' משל שותפין כו'.]

שם: שע"ת או"ח סתפ"ב סק"א: וז"ל: ...וכן נראה לדייק מרש"י דסוכה דף כ"ז, דאמרינן מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת, ופירש"י ואשתכח דלא מטי ש"פ לכל חד משמע דכל שאין בו ש"פ לא שייך לתת עליו שם סוכה שלו שיוצא בה אם לא שנצטרף אליו חלק חבירו ומוכרח מזה דיוצא בסוכה שאולה וכו'. ע"ש עוד.

שם: ותוס' (ד"ה כל האזרח שם): וז"ל: (לאחר שהביאו פירוש רש"י): ...ועל חנם דחק, דכיון דכתב לך, למעוטי דשותפין משמע כדמוכח בראשית הגז (חולין קלו, א) גבי תרומה וחלה ופאה וטובא דקא חשיב התם... ומדמריבין סוכה אחת לכל ישראל, שמע מינה דלא דרשי לך למעוטי שאולה ומוקמי ליי למעוטי גזולה וכו'. ע"ש.

שם: וראה ריב"ש שם: וז"ל: והתוספת אמרו שלא הי' צריך רש"י ז"ל, דאפילו אי הוה מצינן לאוקומי היתרא דכל האזרח בשותפות דמטי פרוטה לחד חד וחד דעדיף משאולה אפילו הכי הוה מריבין נמי להיתרא שאולה, דאי שאולה פסולה לא הוה אפשר להכשיר של שותפין, דהא כיון דמוקמינן קרא דלך בין בשאולה בין בגזולה דבעינן שתהא שלו ממש, א"כ אף בשותפות היתה פסולה, דכל שקצתה אינה שלו לא קרינן ביי לך כדאמרינן גבי חלה ואינן... אלא ודאי כיון דשל שותפות כשרה גם שאולה כשרה דלא ממעיט מקרא דלך אלא גזולה בין כולה בין מקצתה וכו'. ע"ש.

הערה 5: ולהעיר ממכתבי תורה (להרגצובי) מכתב ב: וז"ל: בגדר סוכה... שני גדרים, מה שאסור לאכול חוץ לסוכה, ומה שצריך לקבוע לו סוכה... ויראה בלשון רבינו הרמב"ם ז"ל בהל' סוכה פ"ה הכ"ה (כצ"ל) גבי סוכה שאולה וכן תקף, נקט כשירה, וגבי גזל עצים נקט יצא י"ח. וז"ל דכרישא החיוב של סוכה לא יצא, רק מ"מ לא אכל חוץ לסוכה, אבל כסיפא יצא וחל גדר שם שמים על הסוכה מצינו וכו'. ע"ש.

הערה 7: מלבוש שם ס"ב: וז"ל: יוצאין בסוכה שאולה או בסוכה של שותפות שהם ג"כ נקראין שלך דכיון שריבה הכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות, בסוכת כתיב, בלא וי"ו, מלמד שכל ישראל ראויין לישב בסוכה אחת, כלומר שישבו בה זה אחר זה, ואי אפשר

הסוכות תעשה לך לך משלך כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חבריך אעפ"כ יוצא אדם י"ח בסוכה שאולה דכיון שנכנס לה ברשות הרי היא כשלו (ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה). הרי מפורש שגם בסוכה למדין מלך שצ"ל שלך — ואעפ"כ יוצאים בסוכה שאולה, כי שאולה "הרי היא כשלו"⁷.

וצריך להבין: כיון שהטעם שיוצאים בסוכה שאולה הוא (לא מפני שהכתוב כל האזרח מרבה שאולה⁸, אלא) מפני ש"שאולה" . . . הרי היא כשלו⁹ — למה לא יהי שאול כשר גם כלולב מאותו הטעם, ש"שאולה" . . . הרי היא כשלו?

ב. לכאורה היי אפשר לתרץ שבגדר "שלו" גופא כאן¹⁰ — יש מקום לחילוקים (עד כמה זהו שלו). בסוכה מגלה הכתוב כל האזרח וגוי שמספיקה גם דרגא יותר קטנה ב"לך — משלך" (שבה נכלל גם שאולה, אע"פ שאינה שלו ממש)¹¹; משא"כ כלולב, שאין שם לימוד כזה, הנה הפירוש ד"ולקחתם לכם — משלכם" הוא ממש שלכם באופן שלם, הממעט לולב השאול.

אבל מלשון אדמו"ר הזקן בסעיף שלאח"ז¹² משמע ששאולה בסוכה היא בגדר "שלו ממש", וז"ל: ואע"פ שבדיעבד יוצא בסוכה גזולה העומדת בקרקע . . . מ"מ לכתחילה אין לישיב בסוכה העומדת בקרקע של חברו

סתרי"ז ס"ג. (7 בפשטות מקורו דאדה"ז הוא מלבוש שם ס"ב, שכנראה מפרש כן בפרש"י שם ד"ה כל האזרח. [ודלא כמו שמפרש המנ"ח (מצוה שכה סק"ט) בפרש"י וראה שו"ת הריב"ש שם מ"ז. שע"ת אר"ח סתפ"ב סק"א]. ועפ"ז י"ל שבוה מחולקים דש"י ותוס' (ד"ה כל האזרח שם), לדעת התוס' למדין מ"כל האזרח" שאין צריך לדין ד"לך משלך", וממילא יוצאין י"ח בסוכת השותפים ובסוכה שאולה. וראה ריב"ש שם — ראה לקמן הערה 14. (8 ראה כפות תמרים לסוכה לא, א ד"ה ורבנן. ועוד. (9 ועפ"ז מובן מ"ש אדה"ז ההסברה "הרי היא כשלו" ולא הביא כלל הלימוד מהכתוב "כל האזרח גוי" — כי אז הי' קס"ד שהכוונה בהלימוד שאין בסוכה הדין ד"לך" — שלך. (10 ועד"ז בכר"כ ענינים: קנין הגוף או לפירות (יבמות לו, ב. ושי"נ. ולהעיר מחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע שם סי' תרלו ס"ג. ועוד), סוגי משכון בנוגע ללא יראה לך (שו"ע (ואדה"ז) אר"ח סי' תמא (ובנ"כ), ט"ז סי' תמג סק"ד. ועוד), ועוד. (11 כן משמע קצת מל' אדה"ז שם "ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה" (וכן לאח"ז בסוכה שיש לו שותפות בה עם חברו כתב "ואין זה נקרא גזל כיון שעל דעת כן כו"). ועפ"ז י"ל שמאריכות לשון אדה"ז בתחלת הסעיף "כלומר שתהא הסוכה שלך ולא של חבריך" משמע לכאורה שכל הדין ד"לך" הוא לא (החייב —) שצריך שיהי "שלך", אלא (רק השלילה —) "לא של חבריך"; משא"כ כלולב שצריך שיהי "לכם משלכם" ממש (ראה אבני מלואים סכ"ח סק"ג ד"ה אמנם. מקו"ח סתמ"ח סק"ט. ועוד. ולהעיר משו"ת חת"ס אר"ח סק"פ בסופו). אבל מזה שכתב "הרי היא כשלו" ולא כתב דיוצאין י"ח בסוכה שאולה כיון דכתיב כל האזרח (וכיו"ב) כנ"ל, ובפרט ממש בסעיף יא, משמע כדלקמן בפנים. (12 שם סי"א.

החידושים

הערה 11: ראה אבני מילואים סכ"ח סק"ג ד"ה אמנם: וז"ל (בד"ה עוד): עוד ראיתי שם בשער המלך הל' לולב שהביא רא"י דהיכי דהוי קנין דרבנן מהני זכי' בדאורייתא לצאת י"ח, מהאי סבתא דפ' לולב הגזול (לא, א) דצווחה קמי דרב נחמן דריש גלותא וכולהו רבנן יחבי בסוכה גזולה, ואמר רב נחמן דפעייתא היא דא, ואין לה אלא דמי עצים בלבד. הרי דאע"ג דמדאורייתא לא מפקא מידי סוכה גזולה בכך עד דסותר את ביתו אפ"ה מכי תיקון רבנן דאין לו אלא דמי עצים מפקא מידי סוכה גזולה דהפקר בי"ד הפקר . . . (ובד"ה אמנם:) אמנם לענ"ד נראה דאפילו נימא דקנין דרבנן אינו מהני לדין תורה, היינו כיון דמן התורה אינו שלו אינו חשיב ממון שלו לקידושין ולצאת ידי חובת מצוה היכא דבעינן ממון שלו. אבל בסוכה דלא בעינן לכם אלא דגזול פסול בסוכה, ואפילו בקרקע הגזולה כיון דאין קרקע נגזלת נפיק בי' בסוכה, וקנין דרבנן ודאי מתורת גזל מפיק אלא דלא חשיב שלו וכו'. ע"ש.

שם: מקו"ח סתמ"ח סק"ט: וז"ל (בד"ה ומה שכתב) ולפ"ז החילוק ברור שיש לחלק בין סוכה ולולב, דבסוכה לא בעינן שיהי שלו דהא אפילו שאולה כשר, רק שהקפידה רחמנא שלא יהי של הגזול (כצ"ל) ומהני הפקר בי"ד להוציא מרשות הגזול וכו'. ע"ש. שם: ולהעיר משו"ת חת"ס אר"ח סק"פ בסופו: וז"ל: . . . התם (— כלולב) כתיב ולקחתם לכם שתקחו אותו לעצמכם ואין בו קנין לעצמו, אבל בקרבן לא כתוב שיקחנו לעצמו שיהי שלו, אלא יקריב קרבנו ולא של אחר, וכן יקדיש ביתו ולא בית של אחר, אבל כל שאינו של אחר, אע"ג דגם לו אין בו קנין, לא אימעט אלא היכי דכתיב קיחה שאז צריך שיקחו לעצמו שיהי לו בו קנין וכו'. ע"ש.

הערה 8: ראה כפות תמרים לסוכה לא, א ד"ה ורבנן: בגמרא: ת"ר סוכה גזולה . . . ר' אליעזר פוסל וחכמים מכשירין. אמר רב נחמן מחלוקת בשתוקף את חברו . . . ורבנן לטעמייהו דאמרי אדם יוצא ידי חובתו בסוכתו של חברו וקרקע אינה נגזלת וסוכה שאולה היא כו'. ובכפות תמרים: איכא למידק דבפרק המפקיד (דף מא ומד) ופרק הספינה (דף פח) קיי"ל שואל שלא מדעת גזלן הוי, כמ"ש בח"מ סי' קפ"ח ורצ"ב, וכיון שכן היכי מכשירים חכמים כשתקף את חברו והוציאו מסוכתו משום דקרקע אינה נגזלת, מ"מ היכי מכשירין מטעם סוכה שאולה, הרי בעל הסוכה אינו רוצה להשאל והיכי הויא שאולה, ותו דסוכה שאולה היו סוכרים חכמים דפסול משום דכתיב חג הסוכות תעשה לך, ומלך ממעטינן גזולה ושואלה אלא משום דאשכחו רבנן ריבויא דכל האזרח בישראל הכשירו שאולה כדאיתא בפרק הישן, וכיון שכן נימא תפסת מועט תפסת, ע"כ לא הכשיר הכתוב אלא שאולה מדעת חברו אבל שלא מדעתו מנ"ל דריבה הכתוב לזה דגם בכה"ג תהי' כשרה וכו'.

הערה 10: ולהעיר מחכמת שלמה (למהרש"ק) לשו"ע שם סי' תרלו ס"ג: וז"ל: . . . בסוכה שאולה כיון שמשאל לו מדעתו א"כ לא מיבעיא למ"ד קנין פירות כקנין הגוף דמי ודאי הוי שלו להפירות, אף גם למ"ד לאו כקנין הגוף דמי זה שייך רק היכא דבעינן קנין הגוף, כגון בביכורים דצ"ל על האדמה אשר נתת לי ובעינן דגוף האדמה יהי' שלו, וקנין פירות אינו כקנין הגוף, אבל בסוכה הוי המצוה רק בישיבה ובעינן רק שהישיבה יהי' שלו, וקנין הפירות הוי עכ"פ קנין כנגד הפירות והוי לך וכו'. ע"ש.

מפני שאינה נקראת שלו ממש והתורה אמרה תעשה לך משלך ואינה דומה לשאלה ממש שהשאלה לו מדעתו והרי היא כשלו ממש. רואים מזה שבסוכה שאלה יוצאים לא מפני שבסוכה מספיק גם כשאינה "שלו"

ממש, אלא¹³ מפני ששאלה היא באמת כמו שלו ממש¹⁴ — א"כ הדרא קושיין לדוכתא: למה נתמעטה שאלה מלכם בדי מינים? וי"ל שהחידוש של הלימוד כל האזרח גוי הוא נלא

13 ועפ"ז מוכן מה שהוצרך לומר (סוכה לא, א) גבי סוכה גזולה "קרקע אינה נגזלת וסוכה שאלה היא" — כי גם בסוכה צריך לדין שלו ואצ"ל דל' זה הוא "לאו דוקא" (כבפנ"י שם). וכן מדגיש אדה"ז שם ס"ד "הרי הוא כשאלו בידו". וכן בסעיף הנ"ל "מפני שאינה נקראת שלו ממש" משמע, דגם זה נק' "שלו" אלא שאי"ז שלו ממש, וראה אלי' רבה סק"ד שמשגי על המג"א "אבל הכא בקרקע כיון דהוי כשאלה הוי כמו לכם". ולהעיר מכפות תמרים סוכה לא, א. 14 עפ"ז אולי יש ליישב קושיית התוס' ד"ה ההוא (סוכה ט, א) למה צריך קרא דלך למעוטי גזולה "תיפוק לי' משום דהוה לי' מצוה הבאה בעבירה" (וראה מנ"ח שם) — כי גם בסוכה צ"ל תעשה לך שיהי' שלך (וי"ל שזוהי כוונת רש"י שם ד"ה למעוטי), ואי"ז רק לימוד למעוטי גזולה שגזול הוא פסול בסוכה. וראה שאג"א סצ"ט. ועפ"י כהנ"ל י"ל דתוס' ורש"י לשיטתייהו אולי בדף כז, ב (הנ"ל הערה 7). וכן משמע מתוד"ה מאי טעמא גיטין (נה, א) קרוב לסופו "ובסוכה לא בעינן משלכם". אבל מל' פרש"י סוכה לא, א ד"ה ורבנן "יוצא אדם בסוכה שאינו שלו בשאלה" אין לדייק כן, כי כוונתו רק להמציאות.

למעוטי גזולה כו'. וברש"י: למעוטי גזולה, דבעינן תעשה לך משלך. ובתוס': תימה, תיפוק לי' משום דהוה לי' מצוה הבאה בעבירה דמהאי טעמא פסלינן אתרוג הגזול ביו"ט שני לקמן בריש לולב הגזול (כט, ב), ובההיא שמעתא גופא קשיא, דקאמר בשלמא ביו"ט ראשון בעינן לכם משלכם אלא ביו"ט שני אמאי ומשני משום דהיה ליה מצוה הבאה בעבירה והשתא א"כ ל"ל לכם משלכם, ומיהו התם איכא לשנויי דאיצטרך למעוטי שאלו, אבל גבי סוכה ליכא לשנויי הכי לרבנן דאמרי לקמן פרק הישן דאדם יוצא ידי חובתו בסוכה של חבירו ונפקא להו מדכתוב כל האזרח בישראל ישבו בסוכות מלמד שכל ישראל ראוין לישב בסוכה אחת. וי"ל דטעמא דמצוה הבאה בעבירה לאו דאורייתא אלא מדרבנן כו'.

שם: וראה מנ"ח שם: שם מתוך קושיית התוס' ב"סברא נכונה" ותוכן דבריו: שני סוגים במצוות. (א) מצוות חיוביות, שמצווה ועומד לקיימן, ואם לא קיימן עבר על רצון ה', ונענש, כגון הנחת תפילין. (ב) מצוות שאין האדם חייב בהם לעצמו, אבל יכול להביא עצמו לידי חיוב, כגון מצוות ציצית שאינו חייב ללבוש בגד בן ד' כנפות, אלא שאם לבשו, חייב להטיל בו ציצית. שאם אינו לובש בגד החייב בציצית אינו עובר על רצון ה', ורק שלא קיים מצוה, ואם מביא עצמו לידי חיוב, זה דרך טוב וישר. והנה בסוכה ישנם כ' האופנים, כלילה הראשון חייב לאכול כזית בסוכה ולחזור אחר סוכה כו' (אופן הא'), ובשאר הלילות וימים — אם רוצה לאכול באופן החייב בסוכה — אוכל, ואם לא, אין עליו כלום. והנה הטעם שבמצוה הבאה בעבירה אינו יוצא נדאה שהוא מפני שאין הקב"ה רוצה בכך, ואי"ז לרצון לפניו שסניגור יעשה קטיגור. ועפ"ז אי"ז שייך אלא בנוגע למצוה באופן הא', שלא קיים מצוה שנתחייב בה, מכיון שלא עשה באופן הרצוי להקב"ה, אבל בנוגע למצוה באופן הב', הרי אם לא קיים רצון הבורא אבל גם לא ביטל המצוה, "וה"ל כמי שאינו לובש בגד כלל אף — לא אכל כלל, אבל לא נוכל לדון אותו כמי שאכל חוץ לסוכה וכיו"ב. ולכן צריך קרא למיעוטי גזולה — שהרי"ז כאילו אוכל חוץ לסוכה. (ע"ש).

שם: וראה שאגת ארי' סצ"ט: וז"ל: גם אין להביא ראיה דמצוה הבאה בעבירה מדרבנן מהא שהכריחו התוס' בפ"ק דסוכה... תירוצן לדבר זה למדתי מדברי הרמב"ן בס' המלחמות רפ"ג דסוכה, דהביא ראיה בספר המאור דלא חיישינן לטעמא דמצוה הבאה בעבירה, מאר"ה להני אוונכרי שקלינן וטרינן למימר ונקניי' בשינוי השם (נעתק לקמן סימן יד בפיענוח האחרון), ואע"ג דמצוה הבאה בעבירה היא, ש"מ דמשום מצוה הבאה בעבירה לית לן כה. וכתב עלה הרמב"ן יש להשיב, דארעתא דעכו"ם גזלי ולא של ישראל דלא שכיחי ומשום לכם איתמר, דלמקנא מנייהו בעי יאוש ושינוי רשות ומיהו מצוה הבאה בעבירה ליכא. ע"כ. וה"נ י"ל הא דממעט סוכה גזולה מלך משלך ולא משום מצוה הבאה בעבירה, בגול של עכו"ם מיירי דמצוה הבאה בעבירה ליכא, ואפילו הכי לא שלך היא.

הערה 13: סוכה לא, א: נעתק לעיל בפיענוח להערה 8. שם: כבפנ"י שם: וז"ל: נראה דהא דקאמר שאלה היא לאו דוקא. דהא כי היכי דלרבנן קרקע אינה נגזלת משום דמעטינן קרקעות מכלל ופרט וכלל, כדאיתא בהגזול כתרא (ב"ק קיז, ב) וכמו שפרש"י כאן, א"כ מהאי כלל ופרט וכלל גופא ממעטינן נמי קרקעות מדין שומרים, ולא שייך שאלה בקרקעות כלל, דלא ברשות השואל קאי, דמה"ט קי"ל דהשואל בית מחבירו ונשרף פטור מלשלם, כדאיתא בח"מ סימן צ"ה וסימן ש"א, אלא דאפ"ה קאמר שפיר וסוכה שאלה היא, דודאי אי הוי דרשי חכמים האי דרשא דחג הסוכות תעשה לך דבעינן שיהא שלו ממש א"כ אדרבא, מהאי טעמא דלא שייך שאלה בקרקעות ולא קניא השואל א"כ כ"ש שיש לפוסלה, דהא לאו דידי' היא. אלא משום דלקושטא דמילתא סברי רבנן דאדם יוצא י"ח בסוכתו של חבירו דלא בעינן שיהא שלו ממש, דמה"ט מכשרו בשאלה, משום הכי מכשרו נמי בסוכה גזולה כשתקף את חבירו והוציאו מסוכתו. דנהי דלא קניי' השואל מ"מ כיון שלא מיתסר מטעם גזולה, דלא שייך גזילה בקרקעות, א"כ הו"ל סוכת חבירו ואדם יוצא בה כמו בשאלה.

שם: אדה"ז שם ס"ד: וז"ל: ואפילו סוכה הגזולה פעמים שהיא כשרה, כיצד הרי שתיקן ישראל סוכתו ובא חבירו והוציאו מסוכתו וגזלה וישב בה, יצא שאין הקרקע נגזלת, כלומר שאין עליו תורת גזל כמטלטלין לעמוד בחזקת הגזולן וברשותו לכל דבר, כגון, שאם השביחה ברשות הגזולן אין השבח שלו כמו במטלטלין, אלא לעולם היא בחזקת בעלים והרי היא כשאלה ביד הגזולן, וכל המחובר לקרקע הרי הוא כקרקע שאינו נקנה להגזולן אלא הרי הוא כשאלו בידו, ולפיכך סוכה זו שהיא בנוי' על הקרקע הרי היא כשאלה ביד הגזולן, ויוצא הוא בה ידי חובתו כמו שיוצאין בסוכה שאלה.

שם: וראה אלי' רבה סק"ד: במג"א שם (ס"ק ג) כתב שצ"ע שנהגו קצת לעשות סוכה ברה"ר, ואיסור גזילה הוא, אף שישראל מוחלין כותים אינם מוחלין, ומביא מס' יריאים דאף למ"ד גזל כותים שרי, מ"מ לא מקרי לכם וכו'. ע"ש. וע"ז כתב בא"ר: נלענ"ד לאו דא"י, דקאי להדיא בס"י קכ"ז על ד' מינים התלושין, אבל הכא בקרקע כיון דהוי כשאלה הוי כמו לכם כו'.

שם: ולהעיר מכפות תמרים סוכה לא, א: וז"ל (בד"ה ת"ר סוכה): ...דסוכה שאלה, כל זמן שאלתה חשוב דילי' כו'. ע"ש. וראה ג"כ הנעתק לעיל בפיענוח להערה 8.

הערה 14: קושיית התוס' ד"ה ההוא (סוכה ט, א) ...כוונת רש"י שם ד"ה למעוטי: בגמרא: ובית הלל (שמכשירין סוכה ישנה — שלא עשאה לשם חג — דלא בעו לשמה) לית להו דרב יהודא אמר רב וכו' דבעינן טו"י לשמה (בציצית), ה"נ נבעיא סוכה עשויה לשמה. שאני התם דאמר קרא (תצא כב, יב) גדילים תעשה לך, לך לשם חובך הכא נמי חג הסוכות תעשה לך, לך לשם חובך. ההוא מיבעי לי'

קבע כל השנה, שהרי זהו כל גדר סוכת החג (משא"כ בלולב¹⁶ — וכיון שלך הוא רק תנאי) ההשאלה היא באופן דשלו ממש, "אדעתא דהכי השאילו"¹⁷.

שבסוכה מספיק גם כשאינו לגמרי שלך, אלא — להיפך, שענין הסוכה יש בו גדר כזה שמחמתו נעשה שאולה בסוכה "שלו ממש"¹⁵; וי"ל ההסבר בפשטות: מכיון שהוא משאיל לו סוכתו שתהיי בדיוק כדירתו

להמציאות. (15) בספר מכתב סופר סי' לח מביאר דכיון דגלי לן רחמנא מכל האזרח דסוכה שאולה כשרה, א"כ ע"כ לך לאו אכל אדם מישראל פרטי קאי אלא אכללות ישראל קאי לאפוקי משל נכרי והפקר והיינו טעמא דיוצא בשאלו כיון שיש לו בעלים ישראל לך קרינן ביי (ועיי"ש שמטעם זה אין יוצא בסוכה שאולה מעכו"ם וכן שותפות עכו"ם). ולא זכיתי להבין סברתו — דמה ענין בעלות רכלל ישראל, דציבור — במצוה כסוכה, האם נחדש שצ"ל דיהודי (ע"ד ממושבותיכם תביאו) דוקא?! ואם נאמר — שמפני שיש בה קדושה אינה חלה בשל עכו"ם — הרי בפרט בקדושת קרבן (שזוהי קדושת סוכה — למ"ד זה (ראה פרש"י סוכה ט, א ד"ה על החגיגה. פרש"י ביצה ל, ב ד"ה לה' וד"ה על החגיגה. שו"ע אדה"ז ר"ס תרלח. וראה אוה"ת סוכות (ע' א' תשה) (וש"ג)) — ישנה באו"ה. ומיעוטא דאו"ה בכיו"ב בקרא — הוא מ"ישראל" וכיו"ב, ולא מלשון דבעלות וממונא ("לך" וכיו"ב). ואם מפני שאינו יכול להקדיש מה שאינו שלו — הרי משאילו, ומאי נפק"מ דישאל או דעכו"ם. (16) במכש"כ מטלית שאולה (ראה שו"ע אדה"ז חאו"ח סי"ד ס"ו, ח. ובקרא"א שם. וש"ג). (17) משא"כ בטלית שאולה (ראה בהמצויין בהערה הקודמת. וראה בהמצויין במאסף לכל המחנות סקל"א המתריצים זה).

שם: ח: וז"ל: השואל מחבירו טלית מצוייצת כדי לעלות לדוכן או לעלות לקרות בס"ת או לירד לפני התיבה, אם המשאיל יודע שהשואל לובשו לשם מצות ציצית, א"כ אדעתא דהכי השאילו שיברך עליו, והוי כאלו נתנה לו במתנה ע"מ להחזיר, ולכן מברך עליו השואל ברכה מחוייבת כאלו היתה שלו ממש. אבל אם אין בדעת המשאיל שהשואל לובשה לשם מצות ציצית, רק שהוא סובר שאינו לובשו אלא מפני כבוד הציבור, א"כ אין עליו לומר דהוי כאלו נתן לו במתנה ע"מ להחזיר, ולכן אין צריך השואל לברך עליה ברכה מחוייבת כו'.

שם: ובקרא"א שם: וז"ל (עמ"ש בסעיף ח: כדי לעלות לדוכן): כדי לעלות לדוכן כו' הנה על דין זה דצריך לברך מיד כששאלה מצוייצת יש ב' טעמים, הא' נתבאר ברא"ש פרק ח' דחולין משום דאדעתא דהכי כו' והוי כאלו נתן לו במתנה כו' (וכמ"ש בפנים סעיף ג') ולפ"ז משמע דאם לא השאילה לו אדעתא שיברך עליה אין צריך לברך וכ"פ ^{הט"ז והמ"א סק"ח}. הטעם הב' נתבאר ברא"ש הלכות ציצית דלא פטרו טלית שאולה אלא מלהטיל בה ציצית אבל אם שאלה מצוייצת חייב לברך עליה מיד ולפ"ז אפי' לא השאילה לו אדעתא דיברך עליה אפי' חייב לברך. . . ולענין הלכה כבר נתבאר שדעת הט"ז והמ"א לפסוק כטעם הראשון. . . לפמ"ש האחרונים לפסוק כטעם הא' דאדעתא כו' א"כ הכל תלוי בדעת המשאיל וכמו שנתבאר בפנים וכן משמע במע"מ פ"ח דחולין. . . ולכן כתבתי דהכל תלוי בדעת המשאיל אם השאילה לו אדעתא שיברך וכו' אף המ"א מודה דאם דעת המשאיל שאינה לובשה אלא משום כבוד ולא משום מצות ציצית דלא הוי כאלו נתנה לו במתנה ע"מ להחזיר כמ"ש לעיל בשם המע"מ כו'. ע"ש.

הערה 17: וראה בהמצויין במאסף לכל המחנות סקל"א: שם מצייין לישועות יעקב אות ה' ו' ז' שמיישב בכמה אופנים, ואחד מהם "שכתב ליישב קושיית הט"ז והמ"א מאתרוג על ציצית דבציצית גם טלית של שותפים חייבים בציצית, ולכן אף שנותנים לו במתנה ע"מ להחזיר אינו צריך ליתנה לו כולה, אלא אע"פ שמשאיר לו בה יפוי כח זכות, שפיר יכול חבירו לברך עליו, אבל אתרוג דבעי לכם כולו ולא מקצתו, ואם כן צריכים לומר שנתנו כולו במתנה ולא נשאר לו שום זכות בו, בכה"ג לא אמרינן ניחא לי' לאינש" (ומצייין שסברא זו כתבו ג"כ בשו"ת ניר לדוד סי' כו, ובסי' חזקה רבה הלי' י"ז). ומצייין ג"כ לאות ח' שם, ובסוף הסימן מבני המחבר; לשו"ת ברכת יעקב סימן כ; לנחלת יוסף סי' לא-ג; לשנות חיים — להר"ש קלוגער — סי' קסג; ולסי' אמרי בינה סי' ז.

הערה 15: ע"ד ממושבותיכם תביאו: אמור כג, יז. [ובמנחות פג, ב: ממושבותיכם תביאו — ולא מן חו"ל. וראה שם סט, ב]. שם: ראה פרש"י סוכה ט, א ד"ה על החגיגה: בגמרא: מ"ט דבית שמאי (דפסלי סוכה ישנה, שלא עשאה לשם חג) אמר קרא (אמור כג, לר) חג הסוכות שבעת ימים לה', סוכה העשויה לשם חג בעינן (רש"י: סוכה לשם חג, דכתיב סוכות לה', לשם מצות המלך). ובית הלל, ההוא מיבעי לי' לכדרב ששת, דאמר רב ששת משום ר"ע מנין לעצי סוכה שאסורין כל שבעה, ת"ל חג הסוכות שבעת ימים לה', ותניא רבי יהודא בן בתירא אומר כשם שחל שם שמים על החגיגה כך חל שם שמים על הסוכה שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג (רש"י: חגיגה) לה' אף סוכה לה'. וברש"י ד"ה על החגיגה: שלמי חגיגה שם שמים חל עליהם לאוסרן עד לאחר הקטרת אימורין כו'. שם: פרש"י ביצה ל, ב ד"ה לה' וד"ה על החגיגה: שם קאי על הכרייתא דריב"ב (הנ"ל בפיענוח הקודם) שהובאה שם בגמרא, חז"ל כד"ה לה': משמע כל שבעה לה' הוא הקדש. וכד"ה על החגיגה: שלמי חגיגה ליאסר משהוקדשו.

שם: שו"ע אדה"ז ר"ס תרלח: וז"ל: כשם שחל שם שמים על הקדשים ולכן הן אסורים בהנאה כך חל שם שמים על הסוכה, שנאמר חג הסוכות שבעת ימים לה', מה חג, דהיינו חגיגה, לה' אף סוכה לה'.

שם: וראה אוה"ת סוכות (ע' א' תשה): וז"ל: חג הסוכות שבעת ימים לה', כשם שחל ש"ש על החגיגה כו', קדושה חיילא על עצי סוכה בגמ' פ"ד דביצה ד"ל ע"ב, וכמ"ש בא"ר סי' תרל"ח בשם עבודת הקדש דה"ל קדושת הגוף. ועיין בפמ"ג על המ"א שם סק"ג. והוא דאיתא בגמ' במגילה פרק בני העיר דכ"ו ע"ב דסוכה וציצית: הן רק תשמישי מצוה ונזרקין, היינו לאחר שעברה מצותן, אבל בשעת ז' ימי הסוכות חל קדושה עליהו. . . גם בפע"ח סוף שער הסוכות כ' סוכה קדושתה גדולה דעצי סוכה אסורים בהנאה, והיינו כנ"ל דה"ל כמו הקדש כו'.

שם: ישנה באו"ה: ראה חולין יג, ב. וש"ג.

שם: מ"ישראל" וכיו"ב: ראה לדוגמא זבחים קטו, ב. קטז, ב. מנחות צג, א.

הערה 16: ראה שו"ע אדה"ז או"ח סי"ד ס"ו: וז"ל: השואל מחבירו טלית מצוייצת חייב לברך עליו מיד משום דאדעתא דהכי השאילו לו שיברך עליו. וכיון שא"א שיברך ברכה המחוייבת על טלית שאולה, אנו סהדי דנתכרין המשאיל בלשון המועיל, ואם א"א לו לברך עליו א"כ היא שלו הרי היא שלו במתנה על מנת להחזיר.